

MATICHON INFORMATION CENTER		Subject Heading :	
Source :	สยามรัฐ		
Date :	23 ก.ค. 2553	Page :	40
		No :	53397511

‘บ้าน’

ครั้งที่ 40

ครั้งทรงพระเยาว์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สถาปत्यอุทยานเฉลิมพระเกียรติ

คนในวัฒนธรรม

๑ ชมวง พฤษภาลัย

ณ วันนี้ นับล่วงเป็นเวลา 15 ปี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือที่ปวงชนชาวไทยเรียกพระนามท่านสั้นๆ “สมเด็จพระย่า” เสด็จสวรรคต เมื่อวันอังคารที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2538 แต่พระเกียรติคุณ และพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงปรารถนาให้ชาวไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ยังคงสถิตถาวรอยู่ในความทรงจำของพสกนิกรอยู่มิคลาย

พระเกียรติคุณของสมเด็จพระย่า ทางองค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ได้เฉลิมพระเกียรติยกย่องให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพครบรอบ 100 ปี วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ.2543 เมื่อนับล่วงเวลามาถึง ณ วันนี้ อีก 3 เดือนจะเข้า 10 ปีของการประกาศเฉลิมพระเกียรติยกย่องสมเด็จพระย่า

ในหลายๆ มุมเรื่องราวของสมเด็จพระย่า เชื่อว่าปวงชนชาวไทยต่างเป็นที่รับทราบกันดีอยู่แล้ว ในมุมเล็กๆ ที่แม้ว่าหลายท่านต่างทราบดีเช่นกัน คือ อุทยานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตั้งอยู่ที่ย่านชุมชนหลังวัดอนงค์รามวรวิหาร ซอยวัดอนงค์ราม ถนนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ณ อุทยานฯ แห่งนี้เคยเป็นที่ประทับเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ ซึ่งในมุมเล็กๆ นี้ยังมีเกร็ดที่น่ายกย่องเช่นกัน

ดังในหนังสือ “สถาปัตยกรรมและงานออกแบบ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” ในโครงการหนังสือที่ระลึก 75 ปี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (23 พ.ค.2551) เขียนความเป็นมาอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งในที่นี้นำเสนอเพียงสังเขป

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ให้กับสมาชิกวงดนตรี “อ.ส.วันศุกร์” หลายครั้ง อีกทั้งยังมีรับสั่งถึง “บ้าน” ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เคยประทับเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ ซึ่งอยู่ในละแวกชุมชนหลังวัดอนงค์รามวรวิหาร โดยละเอียด”

ในเนื้อหาหนังสือเล่มนี้ได้เขียนตามหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ กล่าวถึงลักษณะของบ้านว่า

“เหมือนห้องแถวชั้นเดียว แต่มีหลายห้อง แทนที่จะเป็นห้องเดียว “บ้าน” จะเป็นส่วนหนึ่งของอาคาร ซึ่งก่อด้วยอิฐ หลังคาเป็นกระเบื้อง และประกอบด้วยหลายชุด (Unit) ด้านหนึ่งของ “บ้าน” มี 4-5 ชุด ซึ่งมีคนอยู่อีกด้านหนึ่งพังไปแล้วและสร้าง “บ้าน” ที่อยู่นั้นเก่าพอใช้และอยู่ในสภาพไม่ดีเพราะไม่มีการซ่อมแซมเลย บ้านนั้นเป็นบ้านเช่า แต่เช่าเพียงกำแพง ผนัง และหลังคาทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นไม้ เช่นพื้นนั้นผู้เช่านำมาเอง ข้างหน้าบ้านมีระเบียง พื้นเป็นไม้ปิดข้างๆ และมีหลังคามุงจาก ส่วนนอกก่อนถึงถนนเป็นอิฐ แล้วจึงเป็นถนน

เมื่อเข้าไปในบ้านจะมีห้องโถงๆ ด้านขวามือยกพื้น ซึ่งเป็นทั้งห้องพระและห้องประกอบอาชีพของพ่อแม่ ถัดไปเป็นห้องซึ่งเป็นห้องนอน และข้างหลังจะมีห้องครัวยาวตลอด ซึ่งกันด้วยกำแพง หลังกำแพงนี้มีที่โถง...ทางครัวไม่มีประตูออก ในบ้านไม่มีห้องน้ำ การอาบน้ำนั้นอาบกันที่หน้าบ้าน ตุ่มน้ำตั้งอยู่ที่ระเบียง หรือไปอาบที่คลองสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ”

พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ในหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” มีการบรรยายสภาพบ้านที่ประทับโดยละเอียดว่า “...ส่วนนั้นไม่มีในบ้านต้องไปที่ตึกร้างซึ่งอยู่ติด “บ้าน” ไปหรือที่ห้องน้ำสาธารณะ ซึ่งเป็นกระต๊อบไม้บนคลองและนับว่าเป็นห้องน้ำที่สะอาดและไม่มีกลิ่น”

วันหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมอบหมายให้ทวี อังศวานนท์ ซึ่งทำงานประจำอยู่สำนักงานจัดการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเป็นนักดนตรีวง อ.ส.วันศุกร์ ให้ไปสำรวจบริเวณที่ตั้ง “บ้าน” ที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ชุมชนหลังวัดอนงค์รามวรวิหาร

คุณทวีได้ชวนคุณนนท์ บุณสมภพ สถาปนิกซึ่งเป็นนักดนตรีวง อ.ส.วันศุกร์ เช่นกัน ให้ไปร่วมสำรวจพื้นที่ด้วย พร้อมกับชวนให้ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ตรีังใจ บุณสมภพ ไปร่วมสำรวจด้วย ในการสำรวจครั้งนั้นจึงมีคณะผู้สำรวจทั้งหมด 3 คน ดังที่เอ่ยข้างต้น

คณะผู้สำรวจได้ออกปฏิบัติตามที่มิพระ

พระราชดำริ
ให้อนุรักษ์บ้าน
ที่มีลักษณะเหมือน
“บ้าน” เพื่อจัดทำเป็น
พิพิธภัณฑ์
แสดงเรื่องราว
เกี่ยวกับพระราช
ประวัติของสมเด็จพระย่า
และชุมชนในย่านนั้น

ราชกระแสรับสั่ง โดยการเดินสำรวจ เริ่มจากบริเวณซอยช่างนาคน ในที่สุดพบว่า ตรงที่ทรงทำเครื่องหมายไว้ในผังนั้น “บ้าน” ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเคยประทับได้ถูกรื้อทิ้งไปแล้ว และกลายเป็นห้องแถวสร้างใหม่ 2 ชั้นขึ้นมาแทนที่ คณะผู้สำรวจจึงถ่ายภาพบริเวณนั้นไว้ เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร

ทรงทราบแล้วจึงมีรับสั่งให้คณะผู้สำรวจทำการสำรวจบริเวณรอบๆ จุดศูนย์กลาง (บริเวณห้องแถว 2 ชั้น) ต่อไปอีก

“เมื่อสำรวจครั้งแรกพบว่า บ้านของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ถูกรื้อไปแล้ว ปัจจุบันเป็นตึกแถวสองชั้น มีคนจีนอาศัยอยู่ จึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทูลรับสั่งว่า อย่าไปรบกวนเขาเลย เขาอยู่สบายแล้ว ให้ลองสำรวจบริเวณใกล้เคียง

คณะผู้สำรวจจึงไปสำรวจอีกรอบ ในครั้งนี้ได้พบบ้านของ เจ้าพระยาศรีพิพัฒนรัตนราชโกษาธิบดี (แพ บุนนาค) ซึ่งตัวบ้านทรุดโทรมมาก ทราบว่าเจ้าพระยาศรีพิพัฒนฯ ท่านชายต่อให้กับคุณแดงและคุณเล็ก นานา ซึ่งคุณแดงและคุณเล็กก็ให้คนเฝ้าอยู่ หรืออาจจะให้เช่าอยู่กันหลายๆ คน บ้านไม่ทรุดโทรมมาก” (ศ.เกียรติคุณ ดร.ตรีใจ บุรณสมภาพ -18 ก.พ. 2551)

ในบริเวณที่ดินบ้านของเจ้าพระยาศรีพิพัฒนฯ มีลักษณะของอาคารแถวใกล้เคียงกับอาคารที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเคยประทับเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ จึงถ่ายรูปเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์อาคารแถวที่เหมือนบ้านสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ให้ทำเป็นพิพิธภัณฑ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

อาคารหลังดังกล่าว ด้านหลังเป็นกำแพงยาวไม่มีประตูเข้า-ออก เป็นโครงสร้างผสมระหว่างไม้กับการก่ออิฐ หลังคาทรงจันทน์ ซึ่งได้รับการก่อสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ช่วงที่มีการติดต่อการค้ากับประเทศจีน ทางเดินหน้าเป็น

หินแกรนิตสีเทาขนาดใหญ่ คาดว่าเป็นหินอัฒจันทร์ของสำเภาเรือสินค้า

หลังจากที่ คุณแดง และ คุณเล็ก นานา ทราบเรื่อง และเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการปรับปรุงที่ดินแปลงนี้ จึงดำเนินการจัดที่ดินขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ด้วยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน ในการแยกโฉนดที่ดินเสียใหม่ เพื่อให้คุณเล็ก นานา ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2536

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาเป็นเจ้าของที่ดินแปลงนี้ เพื่อทำการอนุรักษ์และพัฒนาเป็น “อุทยานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี”

การออกแบบอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ เสร็จ ผ่านพระบรมราชวินิจฉัยแล้ว จึงดำเนินการจัดสร้างขึ้นบนพื้นที่ 4 ไร่ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ใกล้ “บ้าน” สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เคยประทับเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ ในชุมชนหลังวัดนองคารามวรวิหาร หรือ “วัดนองค์” เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เดิมชื่อ “วัดน้อยชำแถม” ตามชื่อของท่านผู้ญิงน้อย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริให้อนุรักษ์บ้านที่มีลักษณะเหมือน “บ้าน” เพื่อจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และชุมชนในย่านนั้น มีทั้งไทย จีน อิสลาม และลาว ทั้งมีพระราชดำริให้พื้นที่ที่ดินนี้ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมทั่วบริเวณตามที่ปรากฏในภาพถ่ายเป็นสวนชุมชนด้วย (อ้างอิงแล้วหนังสือเล่มเดียวกัน)

“บ้าน” สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือ “สมเด็จพระย่า” เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ ที่วันนี้ไม่ใช่เป็นเพียงแค่จัดเรื่องราวเกี่ยวกับพระประวัติเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความเป็นบ้าน “มีชีวิต” มีกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมในสวนทุกเสาร์-อาทิตย์ ที่สำคัญ “บ้าน” สมเด็จพระย่ายังแนบแน่นอยู่ในชุมชนหลังวัดนองคารามฯ มาแต่อดีตถึงปัจจุบัน

